

Les últimes lletres

L'ESQUELET IMMENS DE LA INFANTESA

Quim ESPAÑOL.
L'arbre de la innocència.
La Magrana.
Barcelona, 1998. 46 pàgines.

QUIM ESPAÑOL VA PUBLICAR *Ultralleugers* l'any 1994; des de llavors, els que l'havíem llegit esperàvem amb interès un nou recull de poemes. Ara ja ha aparegut: es diu *L'arbre de la innocència*, va guanyar el Premi Flor Natural dels Jocs Florals de Barcelona i justifica amb escreix l'espera dels lectors.

El llibre està dividit en dues parts; la primera tracta el tema de la infantesa i la segona, potser menys unitària quant al tema dels poemes, parla de la consciència de la mort imminent. La veu poètica que ens parla de la infantesa és crua i visceral: als paratges devastats on sobreviu l'arbre de la innocència no hi ha lloc per a l'evocació nostàlgica; la veu reflexiona des de la incomprensió i la malfiança, per això la mirada que hi aboca no és positiva ni evocadora sinó inquietant i tèrbola, carregada d'al·lusions terminals.

La infantesa s'analitza sovint a partir d'elements que no formen part de la memòria de la veu poètica. A «Cambra d'infants», per exemple, la reflexió és desencadenada per les joguines de l'habitació dels fills: «És delicat l'horror de les joguines: / el pèl mig consumit d'un ós, com la barbada / d'un malalt terminal afaitat / [...] la barbie tetraplègica, els cabells dissecats / d'aquestes nines de mirada pòstuma», i acaba amb dos versos que mostren l'estranyesa i la incomprensió amb la qual la veu les observa: «Són habitants amb drets d'una ciutat estranya, / ciutat inviolable dels meus fills». El llibre és ple de paisatges secs, ciutats deshabitades i malalties terminals. L'arbre ja no és un ésser viu, sinó un testimoni inert del passat: «Ja no sou, velles branques, els braços atmosfèrics / que tocaven el cel de la innocència. / Sou l'esquelet immens de la infantesa».

A la segona part el temps de la veu s'esgota (com a «Vidres»: «ara només retinc el pur present, tan trèmul / com una copa buida de flint-grass clivellat»), els daus del destí amb els quals juguen els «Déus» s'esborren: «No tireu més, si us plau, els meus daus esborrats». O a «Cine Fèmina», on la joventut de la noia es transforma en la cara més inquietant de la mort: «S'hi ha acostat lentament per preguntar-li (flotant les cames de convallescent) però ella s'ha avançat amb gest amable, ha fet volar l'ocell, i li ha dit tristament: "Has trigat molt, em fa que ja hem fet tard"».

En els fragments transcrits s'observa una de les virtuts del llibre, la musicalitat del vers, treballada de diverses maneres: combinacions de decasíl·labs, alexandrins i hexasíl·labs o bé, en la prosa, una mètrica oculta que la lectura agraeix. La mètrica, l'adjectivació, les imatges, el lèxic... tot mostra que les peces del recull han estat elaborades amb un treball intens i constant sobre la idea central del poema. I qui ho vulgui comprovar només cal que llegeixi els poemes que Español va publicar a la *Revista de Girona* número 173 (novembre-desembre 1995) i que els compari amb els de *L'arbre de la innocència*: percebrà l'evolució dels textos i la direcció en la qual l'autor els poleix. «Consternació», per exemple, titulat de la mateixa manera al llibre i als «Fulls de la Revista», guanya dos versos (de sis passa a vuit); els quatre primers són idèntics, però

KARINA MUNDO, autora dels llindeus que il·lustren aquests *Fulls*, nasqué a Cassà de la Selva l'any 1968. Va iniciar-se en la pintura al taller de Josep Lloveras, al seu poble natal. Va continuar els seus estudis amb els pintors Mercè Huerta, Montserrat Costa i Joaquim Corominas al Centre Cultural La Mercè de Girona, on també ha realitzat una exposició individual. Ha participat en exposicions col·lectives a França i a Girona.

gràcies als canvis prenen un sentit més ambigu en la versió de 1998. A «Mestre d'obres», en canvi, hi ha poques variacions entre les dues versions: substitueix «medeix», la forma més usual però no acceptada, per «amida», la forma normativa. La versió més recent de «Simetria» presenta les mateixes idees, però està totalment remodelada, ha canviat completament la disposició dels versos. No hi ha cap dubte que si el llibre ha tardat quatre anys a aparèixer és perquè l'autor exigeix una gran perfecció als seus textos, cosa que el lector aprecia immediatament i —no cal dir— agraeix.

Jordi Cornellà Detrell

LA IDENTITAT FETA MIQUES

Vicenç PAGÈS JORDÀ.

En companyia de l'altre.

Premi Documenta 1998.

Edicions 62. Barcelona, 1999, 139 pàgines.

ESTRUCTURAT EN DOS BLOCS de cinc contes distribuïts a banda i banda d'un intermedi de dotze composicions breus denominades miniatures, i pulcrament emmarcat amb una introducció i un epíleg, el recull contístic que ens ofereix l'autor d'*El món d'Horaci* i de *Carta a la reina d'Anglaterra* fondeja en el tema de la desintegració de la unitat del jo i les seves diverses manifestacions, des del desdoblament o la consciència de l'alteritat al *transfugisme* i la *transmigració en vida dins un altre cos*.

D'ençà de la cèlebre declaració «Je est un autre» de Rimbaud, l'alteritat i els seus múltiples tractaments han estat un dels motius estel·lars de la literatura contemporània d'arreu, i de retop l'anomenada *negative capability*, anunciada per Keats i explicada per Ferrater com «la facultat de renunciar a formar un tot personal comprensible, i de donar-se amb passió a la localitat, a les particularitats del món». Pagès, a l'epíleg «No estem sols», retreu figures representatives de la crisi d'identitat del jo com Poe, Pessoa, Maupassant i Borges. Però no cal sortir de casa: en la literatura catalana del Vint comptem amb prou autors que es fan ressò del mateix fenomen (Foix, Rodoreda, Ferrater, Palau i Fabre).

«La creació de l'escriptura», el conte que serveix d'introducció a *En companyia de l'altre*, narra la rivalitat entre tres castes que conviuen en una mateixa comunitat: les itàliques, les romanes i les egípcies, que esdevindran, sota el dictamen d'Atena, tres tipus de lletra: la cursiva, la rodona i la negreta.

Del primer bloc de recull sobresurt «Camí del mar», on, a través d'una sèrie de quatre joves aparentment diferenciats, assistim a un enlairament físic i anímic progressiu —del vianant al ciclista, del ciclista al genet i del genet a l'aviador— que fa reviuire, per capriciosa associació d'idees, el *paroxisme de la lauzeta* de la bellíssima cançó de Bernart de Ventadorn.

El segon bloc narratiu és, en conjunt, més engrescador que el primer. A «El conillet d'Índies», «La piga» i «Baixant les escales del somni» hom s'adona de l'especial cura que l'autor raciona per a l'execució tècnica dels finals, a fi de conciliar imprevisibilitat i ineluctabilitat. L'últim treball d'aquest segon bloc, «El captiu», escrit a la manera d'un dietari, és la peça més atractiva i la més extensa de tot el llibre; entrats a l'acabament, la immortalitat i l'etern retorn surten del rebost dels vells temes per denunciar, no sense por, l'opressió de sentinelles disfressats d'interrogants.

Josep Hernández Tresserras

